

Accueil>Législation et jurisprudence>Législation nationale

National lovgivning

Irlande

Denne side indeholder oplysninger om retssystemet i Irland.

Retssystem

1. Lovgivning/retskilder

1.1. Nationale retskilder

Irlands forfatning (på irsk Bunreacht na hÉireann), som trådte i kraft den 29. december 1937, er statens grundlov. Den stifter de statslige institutioner og statsapparatet og indeholder bestemmelser om magtens tredeling i den udøvende, lovgivende og dømmende magt. Den sikrer også de grundlæggende rettigheder, og disse har været genstand for indgående og udvidende fortolkning ved domstolene

Den primære ret består af retsakter vedtaget af det irske parlament (Oireachtas), der består af Irlands præsident, overhuset (Seanad Éireann) og underhuset (Dáil Éireann). Den primære ret er inddelt i: retsakter til ændring af forfatningen, som for at kunne træde i kraft skal godkendes af befolkningen ved en folkeafstemning, generelle offentlige retsakter (Public General Acts), der finder generel anvendelse, og privatretlige retsakter (Private Acts), der vedrører særlige enkeltpersoners eller grupper af enkeltpersoners adfærd.

Ved hjælp af afledt ret kan det irske parlament delegerede lovgivningsbeføjelser til en minister eller en særlig myndighed. Beføjelsen til at vedtage delegerede retsakter skal udtrykkeligt fremgå af den primære ret, og der gælder strenge betingelser herfor – de principper og politikker, der skal gennemføres, skal klart og utvetydigt være fastsat i basisretsakten og strengt følges af den myndighed, der vedtager afledte retsbestemmelser. "Statutory instruments" er den mest almindelige form for afledt ret, men den kan også have form af "regulations", "orders", "rules", "schemes" eller "bye-laws" (forskellige former for bekendtgørelser, lokale vedtægter m.m.)

I henhold til forfatningens artikel 50 er love fra før 1922 vedrørende Irland (f.eks. retsakter udstedt af Det Forenede Kongeriges parlament) og retsakter vedtaget af Den Irske Fristat (1922/1937), som ikke er i strid med forfatningen, fortsat gældende. Mange af de love fra før 1922, som ikke fortsat var relevante for Irland, blev ophævet ved lovene om revision af den almindelige ret fra 2005/2012.

Det irske retssystem er et såkaldt "common law"-system, dvs. at domstolenes retspraksis udgør en væsentlig retskilde. I henhold til stare decisis-doktrinen (præcedenslære) skal en domstol følge de afgørelser, der er truffet i tidligere sager, navnlig afgørelser ved højere retsinstanser. Der er imidlertid tale om en politik, ikke en bindende regel, der ikke kan ændres. Dette regelsæt indeholder regler, generelle principper, retsplejeregler og retsprincipper. I stare decisis-doktrinen sondres der mellem ratio decidendi, som er den bindende del af en afgørelse, som skal følges, og obiter dictum, som er bemærkninger fremsat af en dommer i en sag om forhold, der i sagen var til stede, eller som ikke var væsentlige, eller som opstod på en sådan måde, at det ikke var nødvendigt at træffe en afgørelse. Obiter dictum er ikke bindende i fremtidige sager, men kan have juridisk vægt.

1.2. EU-ret

Da Irland er medlem af Den Europæiske Union (EU), er EU-retten en vigtig del af statens nationale retssystem. Forpligtelserne som følge af EU-medlemskabet indebærer, at forfatningen og andre nationale love er underlagt EU-retten, når EU har kompetence. Det var nødvendigt at ændre forfatningen for at give staten tilladelse til at tiltræde EU og undgå et sammenstød mellem forfatningens bestemmelser og EU-retten.

1.3. Internationale kilder

Irland har undertegnet mange internationale aftaler og traktater og er medlem af mange internationale organisationer. Forfatningen bestemmer, at Irland accepterer de almindeligt anerkendte folkeretlige principper, der regulerer forholdet mellem stater.

Irlands retssystem bygger på en dualistisk opfattelse, og for at have en formel retlig status internt i staten, i modsætning til mellemstatsligt, skal internationale aftaler indarbejdes i den nationale ret af det irske parlament.

Irland undertegnede den europæiske menneskerettighedskonvention (EMRK) i 1953, og landets borgere har siden da som følge af statens internationale retlige forpligtelser kunnet påberåbe sig konventionens bestemmelser ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Konventionens bestemmelser fik nationale retlige virkninger ved loven om den europæiske menneskerettighedskonvention af 2003, der inkorporerede EMRK i irsk ret.

2. Andre kilder

I mangel af formelle retlige bestemmelser kan den juridiske litteratur anvendes som kilde af en advokat i en sag, og når en domstol skal træffe sin afgørelse. Selv om der er debat om, hvorvidt den overhovedet bør finde anvendelse, og dens indflydelse kan være aftaget i de senere år, har domstolene påberåbt sig naturretten og naturretigheder i fortolkningen af forfatningen og de forfatningsmæssige rettigheder, der ikke specifikt er fastsat i forfatningsteksten.

3. Retskildernes hierarki

Forfatningen er Irlands grundlæggende retskilde. Lovgivning, regerings- og forvaltningsafgørelser og praksis kan revideres med henblik på deres overensstemmelse med forfatningen.

I forfatningen fastsættes det imidlertid, at den ikke vil gøre retsakter eller foranstaltninger, der er nødvendige som følge af medlemskabet af EU, ugyldige. Dette er fastsat i forfatningens artikel 29.4.6. EU-retten har forrang for alle nationale love, herunder forfatningen. Da det er fastsat i EU-retten, at metoderne for dens gennemførelse skal fastsættes i henhold til nationale procedurekrav, skal de instrumenter, der gennemfører EU-retten, stadig være i overensstemmelse med de proceduremæssige krav, der er fastsat i forfatningen.

Loven om den europæiske menneskerettighedskonvention af 2003 giver borgerne mulighed for at påberåbe sig EMRK's bestemmelser ved de irske domstole. Den europæiske menneskerettighedskonvention er blevet indarbejdet under forfatningsmæssigt niveau, og forfatningen har fortsat forrang. I henhold til loven skal domstolene i videst muligt omfang fortolke og anvende nationale bestemmelser i overensstemmelse med EMRK's principper. Hvis den nationale lovgivning ikke er i overensstemmelse med EMRK, vil der blive udstedt en erklæring om uforenelighed.

Domstolene har fastslået, at principperne i den folkeretlige sædvaneret er en del af national ret i medfør af forfatningens artikel 29.3, men kun i det omfang de ikke er i strid med forfatningen, lovgivningen eller "common law". Internationale aftaler kan kun ratificeres, hvis de er i overensstemmelse med forfatningen. I modsat fald kræves der en folkeafstemning.

Lovgivningen kan erstattes eller ændres ved efterfølgende lovgivning. Afledt ret kan tilsidesættes af primær ret, hvilket også gør sig gældende med hensyn til delegation af beføjelser til at vedtage afledt ret, men afledt ret kan ikke tilsidesætte den primære ret. Domstolene kan ophæve lovgivningen med den begrundelse, at den er ugyldig i henhold til forfatningens bestemmelser (lovgivning efter 1937), eller at den er i strid med forfatningen (lovgivning fra før 1937). Lovgivningen efter 1937 forudsættes at være i overensstemmelse med forfatningen.

Retsafgørelser kan annulleres af lovgivnings- eller forfatningsbestemmelser og efterfølgende afgørelser truffet af retter i samme instans eller en højere instans.

4. Overnationale instrumenters ikrafttræden

Forfatningen var i sin oprindelige udformning ikke forenelig med fællesskabsretten. Den bestemte f.eks., at Oireachtas var det eneste lovgivende organ i staten. Derfor blev der indføjet en bestemmelse i forfatningen om, at den ikke vil annullere love, retsakter eller foranstaltninger, der er nødvendige som følge af Irlands medlemskab af EU. Det er imidlertid fastsat, at hvis anvendelsesområdet eller målene ændres, f.eks. ved hjælp af en ny traktat, skal der afholdes en folkeafstemning, og hvis befolkningen stemmer ja, vil der blive indføjet en bestemmelse om, at staten kan ratificere den pågældende traktat.

Hvis EU-retten kræver, at staten gennemfører loven, sker det i form af primær ret eller hyppigere i form af bekendtgørelser ("Statutory Instrument") vedtaget af regeringen eller en minister.

I henhold til forfatningen bliver internationale aftaler en del af den nationale lovgivning, hvis det irske parlament træffer afgørelse herom. Dette vil normalt ske ved hjælp af en lov, og et eksempel herpå er loven om den europæiske menneskerettighedskonvention af 2003, som inkorporerede konventionen i national ret med det resultat, at borgerne kan påberåbe sig konventionens bestemmelser ved de nationale domstole.

5. Myndigheder med ansvar for at vedtage lovgivning

Det hedder i forfatningen, at Oireachtas, der består af Dáil (underhuset), Seanad (overhuset) og præsidenten, har enekompetence til at vedtage lovgivning for staten med forbehold af de forpligtelser, der følger af medlemskabet af EU, som fastsat i forfatningen. Forslag til lovgivning i form af et lovforslag skal undertegnes af præsidenten for at få virkning, og hvis præsidenten er i tvivl om, hvorvidt den foreslåede lovgivning er i overensstemmelse med forfatningen, kan han indkalde statsrådet og om nødvendigt forelægge lovforslaget for højesteret til afgørelse i henhold til forfatningens artikel 26.

Som nævnt kan det irske parlament delegerer lovgivningsbeføjelser til en minister eller en anden myndighed. Beføjelsen vedrører udelukkende det, der er fastsat i delegationsakten. EU-direktiver gennemføres sædvanligvis ved hjælp af en ministeriel bekendtgørelse. Lovgivningsbeføjelser kan delegeres til en række organer og personer såsom ministre, officielle råd, halvstatslige organer, reguleringsorganer, ekspertorganer og lokale myndigheder.

I henhold til forfatningen er regeringen ansvarlig for de eksterne forbindelser og kan undertegne internationale traktater og aftaler og tilslutte sig internationale organisationer med forbehold af forfatningsmæssige krav.

I et "common law"-system er retspraksis bindende.

6. Lovgivningsprocessen

6.1. Forfatningen

Første trin i forbindelse med en forfatningsændring er i henhold til dennes artikel 46, at der fremsættes et forslag i underhuset. Lovforslaget skal vedtages af både overhuset og underhuset og derefter ved en folkeafstemning. I henhold til forfatningens artikel 47, stk. 1, betragtes forslaget som godkendt af befolkningen, hvis et flertal af de personer, der har stemt, har stemt for vedtagelsen af loven. Et sådant lovforslag skal betegnes som en retsakt til ændring af forfatningen (Act to amend the Constitution) og må ikke indeholde andre forslag. Hvis det godkendes af befolkningen, skal præsidenten underskrive lovforslaget, som skal kundgøres behørigt af præsidenten som lovgivning.

I henhold til artikel 47, stk. 2, forkastes et lovforslag, som ikke omhandler en forfatningsændring og sendes til folkeafstemning, når et flertal af stemmerne er imod forslaget, og de afgivne stemmer mod forslaget svarer til mindst en tredjedel af de registrerede vælgere.

6.2. Lovgivningsprocedure

Det første skridt i vedtagelsen af primær ret er normalt, at der fremsættes et lovforslag i et af parlamentets kamre. Alle lovforslag fra underhuset skal sendes til behandling i overhuset, som kan foretage ændringer, som underhuset skal behandle. Hvis lovforslaget fremsættes og vedtages i overhuset og efterfølgende ændres i underhuset, anses det dog for at være fremsat i underhuset og skal sendes tilbage til overhuset til behandling.

Inden en lov kundgøres, skal den være godkendt i både underhuset og overhuset, og den skal være undertegnet af præsidenten. I løbet af lovgivningsproceduren kan et lovforslag ændres i underhuset og overhuset. I henhold til forfatningen er det dog det folkevalgte underhus, der har forrang. I artikel 23 fastsættes det, at hvis overhuset har afvist eller ændret et lovforslag, i strid med underhusets ønsker, kan underhuset fremsende en resolution inden for 180 dage, hvori det fastslår, at forslaget er vedtaget af begge kamre. Overhuset har beføjelse til at udsætte et lovforslag med op til 90 dage, men har ikke beføjelse til at forhindre, at lovforslaget bliver til lov, eller til at ændre det, medmindre underhuset accepterer det.

Langt de fleste lovforslag fremsættes i underhuset af en minister.

Lovforslag på skatteområdet (f.eks. indførelse, ophævelse, fritagelse, ændring eller regulering af afgifter) og lovforslag, der involverer udgifter, der skal dækkes af offentlige midler, kan kun fremsættes og vedtages i underhuset. Denne type lovforslag sendes til overhuset, der kan fremkomme med henstillinger.

Det sidste skridt i lovgivningsproceduren er, at præsidenten undertegner loven. Præsidenten kan efter høring af statsrådet forelægge et lovforslag eller en bestemt del af det for højesteret, der skal afgøre, om det er i strid med forfatningen. Dette kaldes en artikel 26-henvisning. Når højesteret fastslår, at lovforslaget er foreneligt med forfatningen, kan det aldrig senere anfægtes ved domstolene af forfatningsretlige grunde, og præsidenten skal underskrive det. Hvis højesteret fastslår, at lovforslaget er forfatningsstridigt, skal præsidenten afstå fra at ophæve det til lov.

6.3. Afledt ret

Det er almindeligvis fastsat i basisretsakter, at den delegering af lovgivningsbeføjelser, den pågældende retsakt tillader, kan annulleres eller godkendes af parlamentet. Det er generelt fastsat i bestemmelserne, at lovgivningen skal forelægges et af parlamentets kamre eller begge, som kan annullere den inden for en bestemt tidsfrist. Al afledt ret, der gennemfører EU-foranstaltninger, er omfattet af denne annulleringsmekanisme. Efter vedtagelsen skal visse bekendtgørelser deponeres i bestemte biblioteker, og der skal offentliggøres en meddelelse om deres vedtagelse i den officielle irske statstidende [Iris Oifigiúil](#).

6.4. Folkeretten

Regeringen kan undertegne internationale traktater eller aftaler eller slutte sig til internationale organisationer, men det er blevet fastslået, at regeringen ikke kan gøre dette, hvis det begrænser parlamentets enekompetence på lovgivningsområdet eller på anden vis er i strid med forfatningen. Domstolene har derfor statueret, at traktater, der ændrer Den Europæiske Unions anvendelsesområde og mål, ikke kan godkendes af regeringen, medmindre de accepteres af befolkningen i en folkeafstemning om forfatningen.

7. Ikrafttræden eller national lovgivning

Forfatningsændringer træder i kraft, efter at de er blevet godkendt af befolkningen, og præsidenten har underskrevet lovforslaget.

Et lovforslag bliver ophøjet til lov den dag, hvor præsidenten undertegner det, og træder i kraft samme dag, medmindre andet er fastsat i den pågældende retsakt. Præsidenten underskriver normalt ikke et lovforslag tidligere end den femte dag eller senere end den syvende dag efter forelæggelsen. Det kan præciseres i en retsakt, hvornår den træder i kraft, eller at en minister kan beordre, at den eller en del af den træder i kraft (commencement order) (afledt ret). Præsidenten er forpligtet til at bekendtgøre en lov ved offentliggørelse af en meddelelse i Iris Oifigiúil, hvori han erklærer, at forslaget er blevet til lov. I afledt ret specificeres datoen for retsaktens ikrafttræden.

Retsafgørelser har generelt virkning fra den dag, de træffes.

8. Metoder til afgørelse af konflikter mellem forskellige retskilder

Det er domstolene, der afgør konflikter mellem forskellige lovbestemmelser eller retskilder.

Med forbehold for EU-retten overordnede stilling er forfatningen statens grundlov og har forrang i enhver konflikt med andre love. I henhold til forfatningens artikel 34 kan borgerne bestride den forfatningsmæssige gyldighed af lovgivning ved High Court (ret i første instans). Afgørelsen kan appelleres til Supreme Court (højesteret). Enkeltpersoner kan desuden gøre gældende, at statens handlinger er i strid med deres forfatningsmæssige rettigheder eller et brud på forfatningsproceduren.

Det forudsættes, at lovgivning fra efter vedtagelsen af forfatningen i 1937 er i overensstemmelse med forfatningen, indtil det modsatte er bevist.

Der kan forekomme forhold, hvor forfatningsbestemmelserne, navnlig bestemmelserne om de grundlæggende rettigheder, til en vis grad kan være i strid med hinanden. Domstolene har anvendt adskillige mekanismer til at træffe afgørelse i disse sager, herunder en sproglig eller grammatisk fortolkning, den historiske tilgang, hensyntagen til motiver og den indbyrdes sammenhæng, proportionalitetsprincippet, rangfølge for rettighederne og respekten for naturret og naturretigheder.

Der har været tilfælde, hvor der som følge af en upopulær forfatningsbestemmelse eller fortolkning ved domstolene er blevet afholdt en folkeafstemning om ændring af forfatningen.

Hvis en person hævder, at hans eller hendes rettigheder i henhold til den europæiske menneskerettighedskonvention er blevet krænket ved lovgivning, kan vedkommende anmode domstolene om en erklæring om uforenelighed.

EU-retten nyder forfatningsmæssig immunitet, idet forfatningen bestemmer, at den ikke vil ugyldiggøre enhver retsakt eller foranstaltning, der er påkrævet som følge af EU-medlemskabet, men midlerne til gennemførelse af disse retsakter eller foranstaltninger skal være i overensstemmelse med forfatningen.

Delegerede retsakter skal ud over at være i overensstemmelse med forfatningen også være det med basisretsakten.

Yderligere oplysninger om det irske retssystem og den irske lovgivning og forfatning kan findes på følgende websteder:

- <https://www.gov.ie/en/organisation/departments-of-the-aoiseach>
- <https://www.courts.ie/judgments>
- <https://www.irishstatutebook.ie>
- <http://www.bailii.org>

Sidste opdatering: 16/04/2024

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af de respektive EU-lande. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Europa-Kommissionen påtager sig ingen form for ansvar for oplysninger eller data, der optræder i nærværende dokument, eller hvortil der henvises heri. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.